

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูง มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์และ
จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ (วิจิตร ศรีสอาน 2518 : 48) และมุ่งพัฒนาคนให้เป็น
ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจ ในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมี
คุณค่าแก่นบุคคล สังคม และประเทศชาติ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 8)
ประกอบกับปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กล่าวไว้ว่า "มหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีจุดมุ่งหมาย
ที่เป็นหลักคือ การบุกเบิกแสวงหา ทำนุบำรุงและถ่ายทอดความรู้กับการ เสริมสร้างคุณธรรมให้
บัณฑิตของมหาวิทยาลัย เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยสติและปัญญา.... ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนผู้รู้พึงมีและ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝัง คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คิดริ
เริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบ ไตร่ตรอง มีเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรม และเสีย
สละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม" (รายงานประจำปี คณะครุศาสตร์ 2527:1) ดังนั้นจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยจึงได้พยายามจัดสรรประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งในชั้น เรียน และ
นอกชั้นเรียน เพื่อ เป็นการพัฒนานิสิตให้มีคุณภาพตามปณิธานของมหาวิทยาลัย

โดยสภาพทั่วไปแล้วนิสิตที่เรียนในมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดและ
มักจะประสบปัญหาเรื่องที่พักอาศัย อีกทั้งการศึกษาในระดับนี้บางวิชาต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
หรือต้องมีการร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน ทำให้ไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางกลับที่พักซึ่งอยู่นอกมหาวิทยาลัย การจัดสวัสดิการด้านหอพักนิสิตภายในมหาวิทยาลัยจึงเป็น
สิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยจะต้องคำนึงถึง ประกอบกับเวลาส่วนใหญ่ของนิสิต
ในมหาวิทยาลัย จะอยู่ในที่พักอาศัยมากกว่าสถานที่อื่น ๆ ซึ่งรวมถึงห้องเรียนด้วย มหาวิทยาลัย
จึงควรให้ความสนใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยให้เกิดผลต่อการเพิ่มพูนความรู้ และ
พัฒนาการส่วนบุคคลให้มากที่สุดไม่ใช่เฉพาะการจัดสรรเพื่ออำนวยความสะดวก ตามความต้องการ
การทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังสามารถจัดสรรประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การ
พัฒนาตัวบุคคลได้ (Fitzgerald 1970) ดังที่วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528 : 99)

กล่าวว่า "หอพักเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่เทียบได้กับห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และห้องเรียน เป็นที่ที่มหาวิทยาลัยจะให้ทั้งความรู้ การปรับปรุงบุคลิก ความมีระเบียบ และการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ได้อย่างดี" ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของมุลเลอร์ (Mueller 1961:177) ที่ว่า "ประโยชน์ของหอพักในสถาบัน การศึกษานอกเหนือจาก เป็นที่พักอาศัยแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการศึกษาทางวิชาการ และพัฒนาบุคคลด้วย"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2459 และการศึกษาในสมัยแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดแบบ Residential College คือ การจัดให้นิสิตที่เรียนทุกคนอยู่พำนักในมหาวิทยาลัย มีขุนสมิทธิอนุสรณ์ (เชียง สุวามิษ) เป็นผู้ปกครองหอพักคนแรก ครั้นถึง พ.ศ. 2465 ตำแหน่งนี้ก็เปลี่ยนชื่อเป็น "อนุสาสน์" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520:34) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีมาจนถึงปัจจุบันนี้

จากระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์ประสงค์ของการจัดตั้งหอพักนิสิตดังนี้ (กองกิจการนิสิต 2529:1)

1. เพื่อให้นิสิตได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษา
2. เพื่อฝึกฝนให้นิสิตรู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม และสามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะซึ่งมีพื้นความรู้และความสนใจแตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีที่พักที่ไม่สะดวกต่อการศึกษา
5. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดและไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร

นคร

ปัจจุบันนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีหอพักนิสิตชาย จำนวน 3 หลัง คือ หอ 1 ซึ่งให้บริการแก่นิสิตมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 หอ 2 ซึ่งเดิมเรียกว่าหอ AIT ส่วนหอ 3 ได้เปิดให้นิสิต เข้าพักเมื่อ พ.ศ. 2525 สำหรับหอพักนิสิตหญิง มี 1 หลัง คือ หอ 14 ซึ่งเปิดให้บริการแก่นิสิตในปี พ.ศ. 2517 และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้รับนิสิตได้เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2526

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527 : 1) ขณะนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้สวัสดิการด้านหอพักแก่นิสิตได้ทั้งสิ้นประมาณ 1,112 คน เป็นนิสิตชาย 598 คน นิสิตหญิง 514 คน คิดเป็นร้อยละ 8.55 ของจำนวนนิสิตปริญญาตรีทั้งหมด ซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนิสิต ดังเช่นภาคต้นของปีการศึกษา 2529 หอพักสามารถรับนิสิตได้เพียง 230 คน แต่มีนิสิตมาสมัครถึง 427 คน

มหาวิทยาลัยได้ใช้งบประมาณในการพัฒนาหอพักนิสิตทั้งในการก่อสร้างอาคาร การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และการให้บริการต่าง ๆ ภายในหอพักด้วยเงินเป็นจำนวนมากมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างและต่อเติมหอพักนิสิตหญิง ซึ่งเป็นตึก 14 ชั้น ใช้งบประมาณ 15,530,000 บาท (กองกิจการนิสิต 2527 : 3-4) หรือแม้แต่การสร้างหอพักนิสิตชาย หอ 3 ในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นเพียงตึก 5 ชั้นที่รับนิสิตได้ประมาณ 284 คน ก็ใช้งบประมาณถึง 16,310,000 บาท (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528 : 184) นอกจากนี้ในแต่ละปี มหาวิทยาลัยยังต้องจ่ายเงินงบประมาณที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมหอพักให้กับนิสิตผู้พักอาศัยอีกปีละมาก ๆ ดังเช่นในระยะ 5-6 ปี ที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยยังต้องจ่ายเงินอุดหนุนให้นิสิตหอพักคนละประมาณ 1,400 บาทต่อปี (ฝ่ายกิจการนิสิต 2529:6) จึงนับได้ว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมและพัฒนาหอพักนิสิตมาอย่างสม่ำเสมอด้วยงบประมาณที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้นิสิตได้เกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน แต่จากผลการวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2527 : 120-121) พบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อยู่ในหอพักและไม่ได้อยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัยรับรู้สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกันทั้ง 5 ด้านคือ ความประทับใจในมหาวิทยาลัย บรรยากาศการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับเพื่อน การบริหารอาคารสถานที่และบริการวิชาการ และจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคณาจารย์และนิสิตเก่าที่เคยอยู่ในหอพักนิสิต พบว่า ปัญหาสำคัญของหอพักคือนิสิตขาดระเบียบวินัยและไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของหอพัก สิ่งเหล่านี้จะเป็นภาพสะท้อนส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นได้ว่า การลงทุนด้านหอพักนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหอพักซึ่งนอกจากมุ่งให้นิสิตได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษา และช่วยเหลือนิสิตที่มีปัญหา เรื่องที่พักแล้ว ยังมุ่งพัฒนาให้นิสิตมีคุณลักษณะของพลเมืองดีที่สังคมต้องการด้วย ประกอบกับภาวะปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีงบประมาณและทรัพยากรจำกัด จึงควรจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจัดหอพักเพื่อให้เป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้และที่พักอาศัย

(Living and Learning Center) ของนิสิตในเวลาเดียวกัน

ผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตระหนักในความสำคัญของหอพักนิสิตในการผลิตบัณฑิต จึงได้มีแนวนโยบายและโครงการพัฒนาหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการจัดหอพักสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเรื่องนี้ได้รับการอนุมัติจากทางมหาวิทยาลัยแล้ว โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีรองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต เป็นประธานกรรมการ ทั้งนี้จะดำเนินการโดยปรับปรุงโครงสร้างอาคารพาณิชย์ หมอนที่ 28 ซึ่งหมดสัญญาเช่ากับทางมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ในส่วนที่สองจะเป็นการดำเนินการปรับปรุงหอพักนิสิตปัจจุบันซึ่งจัดสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี และขณะนี้มีมหาวิทยาลัยได้ปรับตัวอุปสงค์ของการจัดหอพักใหม่ โดยเน้นให้นิสิตได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่เอื้อต่อการศึกษา เป็นสำคัญ ซึ่งต่างจากเดิมที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และไม่มีที่พักในกรุงเทพมหานคร

การดำเนินโครงการพัฒนาหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ และการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย (University Life) และขยายจำนวนหอพักให้รับกับเป้าหมายที่จะมีหอพักของมหาวิทยาลัยให้กับนิสิตทุกระดับ และเพื่อให้โครงการดังกล่าวนี้บรรลุผลในทางปฏิบัติมากขึ้นผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้อนุมัติให้ทำโครงการวิจัย เรื่องรูปแบบและกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิตหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกโครงการหนึ่ง โดยมี สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศึกษาคุณลักษณะของนิสิตหอพัก และลักษณะการจัดหอพัก
3. วิเคราะห์ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตหอพัก
4. ศึกษาอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2540
5. ศึกษา รูปแบบและกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมบรรยากาศ และการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะได้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงในแนวคิด วิธีการและการบริหารหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนผลกระทบของหอพัก

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อลักษณะของนิสิตหอพัก นอกจากนี้ยังทราบถึงตัวแปรที่มีผลต่อการพัฒนา การของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงเวลาต่าง ๆ และตัวแปรที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนิสิตหอพัก ปัญหาและความต้องการของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อ ค้นพบ เหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนและการดำเนินการจัดหอพักเพื่อการเรียนรู้ เป็นไปอย่างมี คุณภาพและประสิทธิภาพ

การดำเนินการของโครงการนี้ ได้แยกเป็นโครงการย่อย ซึ่งได้ทำการวิจัยโดย คณะกรรมการของโครงการส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งโดยนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา อีก 4 โครงการ คือ

1. ปัญหาของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามการรับรู้ของผู้บริหาร นิสิตหอ พัก เก่าและนิสิตหอพักปัจจุบัน
2. การ เปรียบ เทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ อาศัยอยู่ในหอพักและนอกหอพักมหาวิทยาลัย
3. ลักษณะของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540

จากปัญหาและความสำคัญของหอพักนิสิตและของ โครงการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว และ ในฐานะที่มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันสำหรับอนาคต ความสามารถในการมองสู่อนาคตจึงมีบทบาท สำคัญสำหรับมหาวิทยาลัย (จรัส สุวรรณเวลา 2528:44) สิ่งเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นว่า การ วิจัยอนาคต เรื่องอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่ง เกี่ยว ข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ของโครงการ มีความจำเป็นที่จะต้องจัดกระทำให้มีขึ้น อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการวิจัยอนาคตนั้น เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาอนาคตด้วยความ เชื่อ ว่า อนาคตที่พึงประสงค์ เป็น เป้าหมายที่มนุษย์สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ ดังที่ Mc Hale (1969) กล่าวว่า อนาคตมิใช่มีความหมายง่าย ๆ เพียงว่าเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องมาจากอดีต มนุษย์ มีความสามารถที่จะแสวงหาอนาคตได้หลายรูปแบบ หลายแนวทางและยังสามารถทำให้เกิดผล ต่างๆ กันจากการกระทำในแง่ต่างๆ กันด้วย แต่ทั้งนี้การคิดถึงอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นได้หลายๆ แบบ ทั้งที่พึงประสงค์ (Desirable) และไม่พึงประสงค์ (Undesirable) จะช่วยให้มนุษย์ เราตระหนักถึงปัญหาและ เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบันได้ดีขึ้นและที่สำคัญคือช่วยทำให้ไม่ประมาท และ เตรียมพร้อมที่จะ เผชิญกับอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ และหาวิธีดำเนินการที่จะขจัดองค์

ประกอบต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอนาคตที่ไม่พึ่งประสงค์และสร้างอนาคตที่พึ่งประสงค์ได้ (จุฬพล พูลภัทรชีวิน ข 2529:3) การวิจัยอนาคตของหอพักนิสิตครั้งนี้จึงมิได้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการทำนาย (Predict) ที่ถูกต้อง แต่ต้องการสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ทั้งหมดของหอพักนิสิตอันจะทำให้สามารถระบุปัญหา และส่วนที่จะเจริญเติบโตเกี่ยวกับหอพักนิสิตในอนาคตได้ด้วยการใช้เทคนิควิธีการที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือกับกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมกับการปฏิบัติและดำเนินงานของหอพักนิสิตอย่างครอบคลุมทั้งฝ่ายบริหาร นักวิชาการ และฝ่ายปฏิบัติการ ทำให้ข้อความรู้ที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือได้สูงขึ้น ประกอบกับกลุ่มบุคคล เหล่านี้ล้วนเป็นหรือเคยเป็นบุคลากรของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยย่อมรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ของหอพักได้ดีกว่าบุคคลภายนอก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ สัดส่วนของจำนวนนิสิตที่สมัครเข้าพักในหอพักนิสิตกับจำนวนนิสิตที่หอพักสามารถรับได้และคุณลักษณะบางประการของนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรีและนิสิตใหม่ระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาประกอบการพิจารณาผลการวิจัยที่ได้จากการใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตในครั้งนี้ด้วย โดยจะนำผลที่ได้มา เปรียบเทียบเพื่อดูความสอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผลกันระหว่างข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ อันจะช่วยให้ผลการวิจัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เห็นแนวทางในการวางรูปแบบการจัดหอพัก เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้รูปแบบการจัดที่ได้มานั้นมีโอกาสประสบผลสำเร็จสูงขึ้นด้วย เพราะหากผู้วางรูปแบบได้รับรู้เกี่ยวกับทางเลือกที่ไม่พึ่งประสงค์แต่อาจเกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคกับการดำเนินงานล่วงหน้า ย่อมหาทางป้องกันหรือเตรียมรับกับสถานการณ์นั้นได้ ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยให้อนาคตที่พึ่งประสงค์เกิดและบรรลุผลเร็วขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยก็ยังเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการพัฒนาหอพักนิสิตของมหาวิทยาลัยที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะ เป็นผลสืบเนื่องให้การลงทุนที่สูงของมหาวิทยาลัยนั้น เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและมีความหมายยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภายในปี พ.ศ. 2540

ขอบ เขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภายในปี พ.ศ. 2540 หรือภายใน 11 ปีข้างหน้าเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงอายุขัยที่มนุษย์จะคาดการณ์ได้ภายในขอบเขตที่ไม่เกินความจริง ดังที่ Joseph (อ้างถึงใน นาดยา บิลันธานนท์ 2526 : 61) กล่าวไว้ว่า โลกที่เราจะมีชีวิตอยู่ในอีก 5-20 ปีข้างหน้าสามารถสร้างขึ้นได้จากการตัดสินใจตั้งแต่ปัจจุบัน และการคิดถึงอนาคตในอีก 5-10 ปีข้างหน้า อาจจะเป็นเรื่องของการเพ้อฝัน แต่โดยข้อเท็จจริงปัญหาปัจจุบันมิได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่มันค่อยส่งผลกระทบต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี ปัญหาวิกฤติหลายอย่างที่เราเผชิญอยู่ทุกวันนี้ เป็นปัญหาเล็กน้อยของเมื่อวานนี้ที่เราเพิกเฉยต่อมัน (นาดยา บิลันธานนท์ 2526 : 60)

2. การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับผู้รู้กลุ่มผู้บริหารและนักวิชาการเกี่ยวกับหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กับผู้รู้กลุ่มปฏิบัติการของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยอาสาสมัครหอพักนิสิต ผู้ช่วยอาสาสมัครหอพักนิสิต หัวหน้าหน่วยหอพักนิสิต และนิสิตที่พักในหอพักนิสิต

3. การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเกี่ยวกับอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดหอพักนิสิต
2. คุณลักษณะของนิสิตหอพัก
3. การบริหารงานของหอพักนิสิต
 - 3.1 ระบบบริหารและบุคลากร
 - 3.2 การปกครองและกฎระเบียบ
4. การจัดกิจกรรมของหอพักนิสิต
5. อาคารสถานที่ และการจัดบริการและสวัสดิการของหอพักนิสิต
6. ลักษณะการจัดหอพักนิสิต
7. อื่น ๆ

สำหรับการจัดแบ่งหัวข้อดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่ง เป็นผลที่ได้จากผู้วิจัยวางกรอบอย่างกว้างๆ ไว้ก่อนการสัมภาษณ์และอีกส่วนหนึ่งได้จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

4. ตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ สัดส่วนของจำนวนนิสิตที่สมัคร เข้าพักในหอพักกับจำนวนนิสิตที่หอพักสามารถรับได้และคุณลักษณะบางประการของนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี และนิสิตใหม่ระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติแนวโน้ม โดยจะทำการศึกษารายละเอียดย้อนหลังไปประมาณ 5-8 ปี เพื่อคาดคะเนปริมาณของตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการใช้เทคนิค EFR และ เทคนิค EDFR

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้รู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน มีความคิดเห็นที่เป็นอิสระและมีความจริงใจในการให้สัมภาษณ์หรือตอบแบบสอบถามทุก ๆ รอบ
2. การให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้รู้ในวันเวลาที่ต่างกันระหว่างผู้รู้แต่ละคน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างกันของผู้รู้ในกลุ่ม
3. อนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540 ที่ผู้รู้แต่ละคนคาดการณ์นั้น เป็นอนาคตภาพที่ผู้รู้ได้พิจารณาถ่วงถ่วงแล้วว่ามีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นภายใน 11 ปีข้างหน้า โดยการนำเอาทฤษฎี แนวความคิด การเรียนรู้ การสั่งสมทางวัฒนธรรม และการสัมผัสกับปรากฏการณ์ที่เขาประสบอยู่เป็นรากฐานในการวิเคราะห์ มิได้ใช้การเดาหรือการเพ้อฝันอย่างเลื่อนลอย การคาดการณ์อนาคตภาพของหอพักนิสิตจึงเป็นทรรศนะส่วนบุคคลของผู้รู้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หอพักนิสิต หมายถึง สถานที่พักอาศัยชั่วคราวของนิสิตซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดเป็นสวัสดิการให้ในขณะที่ศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยให้ชื่อว่าหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนาคตภาพของหอพักนิสิต หมายถึง แนวโน้มของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามความเห็นของกลุ่มผู้รู้ในรอบสุดท้ายของการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีค่าของความเป็นไปได้ภายใน

ในปี พ.ศ. 2540 อยู่ในระดับมากที่สุดหรือเป็นแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานของความเป็นไปได้ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.5

อนาคตภาพทางบวก หมายถึง แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับหอพักนิสิตภายในปี พ.ศ. 2540 และถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้ว ผู้รู้จำนวน 80% ขึ้นไปมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่พึงประสงค์

อนาคตภาพทางลบ หมายถึง แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับหอพักนิสิตภายในปี พ.ศ. 2540 และถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้ว ผู้รู้จำนวน 80% ขึ้นไปมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์

การสร้างภาพในอนาคต (Scenario Building) หมายถึง การที่ผู้รู้แต่ละคนสร้างเค้าโครงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยใช้แนวความคิด ความรู้ ประสบการณ์ การสังเกตทางวัฒนธรรม ค่านิยม รวมทั้งจินตนาการของตนเองมาเป็นพื้นฐานในการสร้าง โดยคำนึงถึงว่ากระบวนการและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับหอพักนิสิตภายในปี พ.ศ. 2540 นั้นจะเป็นไปอย่างไรบ้าง

ผู้รู้ หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การดำเนินงาน และการพัฒนาหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

อนุสาสกอหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมายถึง อาจารย์หรือข้าราชการประจำที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งในระหว่างปี พ.ศ. 2514 ถึงปัจจุบันโดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. ควบคุมดูแลกิจการนิสิตหอพักให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย และระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย
2. ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ การอาคารสถานที่และทรัพย์สินของหอพัก ตามที่รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิตจะมอบหมาย
3. จัดตั้งงบประมาณของหอพัก เพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัย
4. วางระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ และข้อแนะนำภายในหอพักที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย
5. ให้คำแนะนำปรึกษา ควบคุมดูแลและยับยั้งการดำเนินงานใด ๆ ของคณะกรรมการนิสิตหอพักซึ่งขัดต่อระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ตลอดจนการกระทำใด ๆ อันเป็นการ

เสื่อม เสียต่อมหาวิทยาลัย

หัวหน้าหน่วยหอพักนิสิต หมายถึง ข้าราชการประจำที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของหอพักนิสิตชายหรือหอพักนิสิตหญิงในเวลาราชการ

นิสิตหอพัก หมายถึง นิสิตชายหญิงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่พักอาศัยอยู่ในหอพักนิสิต

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทราบว่า มีแนวโน้มอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับหอพักนิสิตภายในปี พ.ศ. 2540 และมีแนวโน้มใดบ้างที่เป็นสิ่งที่คนส่วนมากพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ อันจะช่วยให้สามารถเตรียมการแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากอนาคตที่คาดการณ์ไว้ได้

2. ทำให้ผู้บริหารงานด้านหอพักนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผน และกำหนดนโยบายเกี่ยวกับหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้อนาคตภาพในทางบวกได้เกิดขึ้นมากที่สุด ขณะเดียวกันก็หาทางควบคุมโอกาสต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดอนาคตภาพในทางลบควบคุมกันไปด้วย

3. ช่วยลดสภาวะของการมองหรือแก้ปัญหาแบบ เฉพาะหน้า หรือ เพียงแต่ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งการแก้ปัญหาทำนองนี้ในบางครั้งแทนที่จะช่วยแก้ปัญหากลับกลายเป็นการสร้างหรือทับถมปัญหาให้มากยิ่งขึ้น

4. ข้อความรูที่ได้จากการวิจัยจะช่วยให้การวางรูปแบบและกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมี คุณภาพ และประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

5. ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจดำเนินการหรือไม่ดำเนินการในสิ่งต่างๆ ได้เร็วขึ้น

6. ทำให้ได้เผยแพร่เทคนิคการวิจัยแบบ EDPR ซึ่งเป็นเทคนิคที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมสำหรับการวิจัยอนาคตมาในระดับหนึ่งแล้ว ให้เป็นที่รู้จักและนำไปใช้ หรือพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้แพร่หลายสืบไป